

STOČARSKA INDUSTRIJA I KLIMA

EUROPSKA UNIJA LOŠE ČINI GORIM

Jens Holm i Toivo Jokkala

GUE/NGL

Gauche Unitaire Européenne/Gauche Verte Nordique
European United Left/Nordic Green Left

STOČARSKA INDUSTRIJA I KLIMA

EUROPSKA UNIJA LOŠE ČINI GORIM

Jens Holm i Toivo Jokkala

Stočarska industrija i klima – EU loše čini gorim
objavljeno od strane delegacije Švedske ljevičarske stranke u GUE | NGL

GUE | NGL, delegacija ljevičarske stranke, ASP 7F 262,
Europski parlament, Rue Wiertz, B-1047 Bruxelles, Belgija

www.vguengl.org

Hrvatsko izdanje pripremila: Udruga Prijatelji životinja, www.prijatelji-zivotinja.hr
Prijevod: Morea Banićević, Udruga Prijatelji životinja, podružnica Rijeka
Jezična korektura: Bernard Jan i Ozren Ćuk, Udruga Prijatelji životinja
Prijelom: Benoit Alègre
Priprema: Zale d.o.o.
Tisak: Lotusgraf

SADRŽAJ

Predgovor hrvatskom izdanju	5
Predgovor	7
Uvod	9
Trenutno stanje globalnih problema povezanih sa stočarskom industrijom	11
Zablude europske politike	17
Švedska podržava povećanje izvoznih naknada	21
Kampanja za mlijeko plaćena novcem poreznih obveznika	23
Mogućnost drukčije politike	25
Bilješke	27

PREGOVOR HRVATSKOM IZDANJU

Iznimno sam sretan i počašćen što se ovaj izvještaj sada objavljuje i u Hrvatskoj. Prema UN-ovoj Organizaciji za hranu i poljoprivredu (FAO), stočarska i mesna industrija uzrokuju 18% cjelokupne emisije plinova odgovornih za efekt staklenika. To je više od zagađenja koje uzrokuje svjetski transportni sektor. Prema tome, promjena u našim prehrambenim navikama može dati značajni doprinos neophodnom smanjenju štetnih emisija.

Nažalost, takve se neophodne mjere još ne provode. Svjetska proizvodnja mesa povećala se pet puta od 1950. godine te, ako se ništa ne poduzme po tom pitanju, današnja će se razina proizvodnje udvostručiti do 2020. godine.

Nadalje, u svemu je prisutna visoka razina nejednakosti. Mi u povlaštenom dijelu svijeta smo ti koji jedemo najviše mesa po stanovniku. Oni koji najviše osjećaju posljedice uništenja planeta su siromašne zemlje koje su pogođene ubrzanom sječom šuma, stvaranjem opustošenih terena, nestašicom vode i ostalim problemima koji su uzrokovani djelovanjem stočarske industrije.

Također, velike količine žitarica iz zemalja Trećega svijeta uvozi se u Europu kako bi se koristile kao hrana za uzgojene životinje. Nažalost, dani kada se stoka mogla slobodno šetati i pasti travu sada pripadaju prošlosti. U današnje doba velika većina mesa proizvodi se u tvorničkim farmama.

Mesna industrija ne stvara samo ekološke probleme, već se postavlja i pitanje o etičkom postupanju prema životinjama. Budući da životinje također osjećaju bol i patnju, je li onda razumno uzgajati ih, transportirati i klati?

Ako uzmemo u obzir sve navedeno, uvidjet ćemo kako je razmatranje o konzumaciji mesa vrlo neophodno kao dio cjelokupnog programa europskih ekoloških pokreta. Kako možemo smanjiti negativan učinak mesne industrije na okoliš? Kako objasniti ljudima da se svjetski hranidbeni resursi mogu bolje iskoristiti na način da se izravno daju ljudima? Je li konzumacija mesa uopće održiva?

Nadam se da će ovaj izvještaj potaknuti raspravu i u Hrvatskoj.

Stockholm, ožujak 2008.

Jens Holm

Član Europskog parlamenta, GUE/NGL, Švedske ljevičarske stranke

www.jensholm.se/english

P.S. Puno hvala Morei Banićević na odličnom prijevodu.

PREDGOVOR

Klimatske promjene se pretvaraju u jednu od najvećih prijetnja preživljavanju u svijetu. Postoji relativno visoka svijest i pripremljenost na neke od najvećih emisija štetnih plinova, poput onih koje potječu od industrijskog ili transportnog sektora. No, jednog od većih uzroka klimatskih promjena, često se izostavlja u raspravama. Taj je uzrok industrija hrane.

Ono što jedemo sačinjava trećinu prosječnog utjecaja jedne švedske obitelji na klimu. Podatci koji se odnose na ostatak Europe također ukazuju na isti rezultat. Određene vrste hrane čine mnogostruko veću štetu od drugih; konkretno, radi se o mesu. U jesen 2006. godine, UN-ova Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO) predstavila je *Livestock Long Shadow*, izvještaj na 400 stranica o uzgoju stoke i klimatskim promjenama. Mesna industrija i uzgoj stoke uzrokuju 18% cjelokupne emisije plinova odgovornih za efekt staklenika. Navedeno ima štetniji utjecaj od ukupnog svjetskog prometa kopnenim putem, izvještava FAO.

Ovaj izvještaj ispituje utjecaj neprekidnoga rasta konzumacije mesa na klimatske promjene, i ulogu Europske unije u cijelom procesu. Također, ovdje otkrivamo kako švedska vlada, na domaćem terenu, daje dojam djelovanja u smjeru odbacivanja omraženih izvoznih naknada za mesne proizvode dok se u Bruxellesu podupire povećanje istih.

Bez tvrdnje kako posjedujemo sve odgovore, svejednako nudimo svoje poglede u raspravi koja, uz postojeći problem efekta staklenika, postavlja jedno od najvažnijih pitanja za našu budućnost: što ćemo učiniti sa svjetskim žitaricama i koji je optimalan način korištenja svjetske poljoprivredne površine? Očekuje se kako će klimatske promjene dovesti do ogromne potražnje za žitom, kukuruzom i ostalim žitaricama za proizvodnju biološkog goriva. Prema tome, ova nas pitanja opet vode do problema proizvodnje mesa.

Više od trećine cjelokupnih žitarica dobivenih žetvom postaje hrana za stoku. Je li to racionalno? Zašto ne proizvoditi manje mesa i uzgajati manje životinja na hranjivim žitaricama kako bi bilo više žitarica za ljudsku prehranu, ili kako bi se stvorio višak za biološko gorivo?

Zaključujemo ovaj izvještaj s nekim konkretnim zahtjevima koji se mogu provoditi na europskoj ili nacionalnim razinama, a odnose se na odbacivanje mesnih subvencija i omogućavanje da meso snosi vlastiti ekološki trošak i uloženi rad kako bi moderna vegetarijanska hrana mogla pojeftiniti.

Kao što je istraživačica Annika Carlsson-Kanyama istaknula u izvještaju, "Ljudi moraju razumjeti kako

ono što jedemo ima veliki utjecaj na okoliš". Upravo tako. Današnja zagađivačka mesna industrija ne snosi sama svoje ekološke troškove. Stoga, dopustite nam da sagradimo temelje ekološkoj i održivoj konzumaciji hrane.

Bitka protiv klimatskih promjena započinje ovdje i sada, za našim stolom.

Stockholm, svibanj 2007.

Jens Holm

Član Europskog parlamenta, GUE/NGL, Švedske ljevičarske stranke

www.jensholm.se/english

P.S. U odgovoru Europske komisije na moju interpelaciju (24. travnja 2007. godine, H-0198/07), Komisija priznaje kako proizvodnja mesa ima negativan učinak na klimatske promjene. Reakcija je pozitivna. Na nesreću, Komisija ne razmatra mogućnosti za poduzimanje posebnih mjera. Potreban je kontinuirani pritisak i razvijanje javnog mnijenja.

UVOD

Posljednjih je godina globalno zatopljenje postalo nešto o čemu već gotovo svatko razmišlja. Danas bi rijetko tko zaniijekao kako efekt staklenika, koji je nastao zbog ljudskih aktivnosti, nije postao stvarnost. Prosječna temperatura Zemljine površine je porasla za čitavih 0.6°C od kraja devetnaestog stoljeća.¹ Nadalje, javni mediji o efektu staklenika isključivo pišu kao o problemu ispušnih plinova i industrijskog zagađivanja, dok se vrlo malo govori o utjecaju stočarske industrije na klimu. Međutim, postoji jako mnogo razloga za pobliže razmatranje utjecaja mesne industrije na okoliš i iscrpljivanje svjetskih resursa. Ako navedene utjecaje uzmemo kao polazišnu točku, dolazimo i do potrebe sagledavanja onoga što politika na razini Europske unije čini – nasuprot onoga što bi trebala činiti – kako bi se postojeća situacija promijenila.

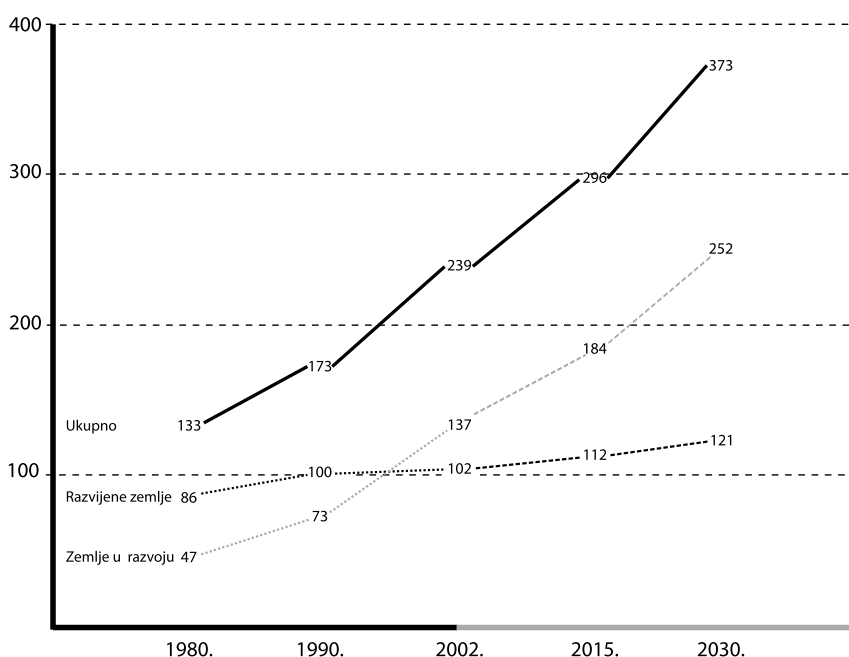
TREKUTNO STANJE GLOBALNIH PROBLEMA POVEZANIH SA STOČARSKOM INDUSTRIJOM

Veći krivac za klimatske promjene od transportnog sektora

Konzumacija proizvoda životinjskoga podrijetla u svrhu prehrane ubrzano se povećava diljem svijeta. Povećavanje realnih prihoda i populacije, u kombinaciji s mijenjanjem prehrambenih navika, dovele su do povećane potražnje za životinjskim proizvodima. U usporedbi s pedesetim godinama dvadesetog stoljeća, konzumacija mesa se povećala

Kad se govori o efektu staklenika, odnosno o emisiji navedenih plinova, mnogi ljudi smatraju kako se radi o ugljičnom dioksidu (CO₂), posebice onom koji nastaje kao posljedica izgaranja fosilnih goriva: primjerice, u transportnom sektoru. Čak ljudi i životinje ispuštaju ugljični dioksid prilikom izdisanja, ali ove se emisije pod normalnim okolnostima apsorbiraju od strane biljnog života na planetu. Pojednostavljeno, to bi značilo da su ove emisije dio biološkog ciklusa, dok emisije koje nastaju izgaranjem

Cjelokupna konzumacija
mesa u zemljama
u razvoju i razvijenim
zemljama, s procijenjenom
konzumacijom u budućnosti
(milijuni tona)³

za čak pet puta. Također, do 2050. godine očekuje se da će globalna konzumacija mesa dvostruko porasti u odnosu na razine kraja dvadesetoga stoljeća – točnije, od 229 milijuna tona do 465 milijuna tona. Što se tiče globalne konzumacije mlijeka unutar istog razdoblja, očekuje se povećanje od 580 do 1043 milijuna tona.²

Posljedice ovako povećane konzumacije nisu blagonaklone. “Stočarski sektor označava jedan od dva ili tri najveća čimbenika najozbiljnijih ekoloških problema na svakoj ljestvici od one lokalne, pa sve do globalne”,⁴ stoji u posljednjem izvještaju Organizacije za hranu i poljoprivredu (FAO) u kojem se govori o učincima stočarske industrije na okoliš. Ime spomenutog izvještaja je *Livestock Long Shadow*. FAO ima jako puno dokaza za podupiranje ove tvrdnje.

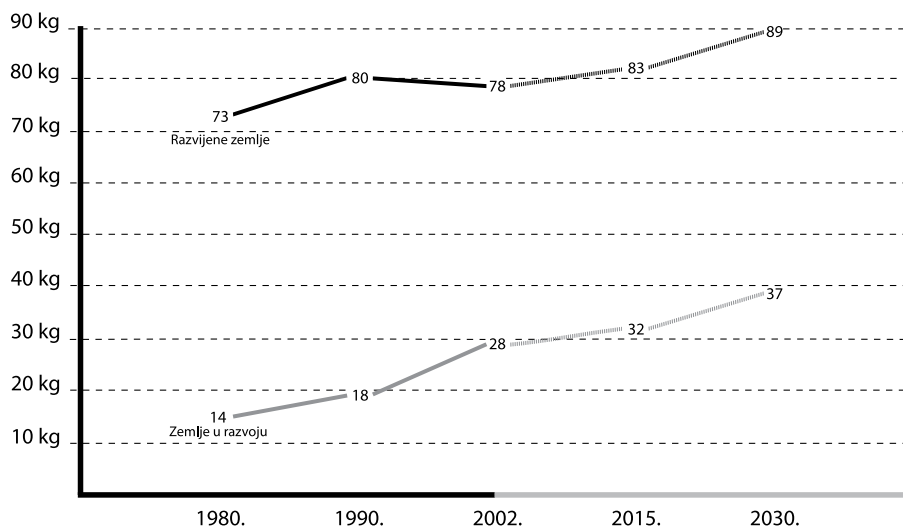
Prije svega, stočarska industrija postaje vrlo veliki izvor emisije štetnih plinova koji dovode do efekta staklenika, a time i do klimatskih promjena.

fosilnih goriva stvaraju dodatno povećanje ugljičnog dioksida u atmosferi. Međutim, kada se radi o štetnim plinovima koji nastaju zbog stočarske industrije, cijelo se pitanje više ne doima tako jednostavnim.

Za početak, stočarski sektor postaje vrlo bitan izvor cjelokupnih emisija ugljičnog dioksida. Između ostalog, to je povezano i s činjenicom da se šume, koje su prije apsorbirale ugljični dioksid, neprestano uništavaju kako bi se napravilo mjesta novim pašnjacima i poljima za sadenje usjeva za prehranu životinja. Prema izvještaju *Causes of Deforestation of the Brazilian Amazon*, kojeg je objavila Svjetska banka 2004. godine, čak je 88% uništene šume u Amazoni pretvoreno u pašnjake za uzgoj stoke.⁵ Izračunato je kako oko 9% globalne emisije ugljičnog dioksida nastalih zbog ljudskih aktivnosti proizlazi od uzgoja stoke, iako su brojevi još uvijek nesigurni.⁶

Još jedan čimbenik u ovome kontekstu odnosi se na transport usjeva uzgajanih za prehranu stoke na

Konzumacija mesa po glavi stanovnika u zemljama u razvoju i razvijenim zemljama, s procijenjenom konzumacijom u budućnosti (u kilogramima)³

vrlo velike udaljenosti što također vodi do povećane potrošnje fosilnih goriva čiji je rezultat daljnje ispuštanje ugljičnog dioksida u atmosferu.

Ugljični dioksid je samo jedan od plinova koji uzrokuju efekt staklenika. Kyoto protokol⁷ imenuje ostalih pet štetnih plinova čije se emisije moraju smanjiti. Dva od navedenih plinova posebice se odnose na stočarsku industriju, odnosno, njezin utjecaj na okoliš: metan i dušikov oksid.

Metan (CH₄) je plin koji, po jedinici težine, ima učinak na globalno zatopljenje 23 puta jači od učinka ugljičnog dioksida.⁸ U prošlih 200 godina razine metana u atmosferi skočile su dvostruko: od 0.8 do 1.7 čestica na milijun prema volumenu. Između 35% i 40% globalnih emisija metana koje se mogu pripisati ljudskoj aktivnosti nastaje zbog probavnog procesa stoke.⁹

Stoka poput domaćih krava, bivola, ovaca i koza proizvodi značajne količine metana putem probave.¹⁰ Izračunato je kako samo jedna krava u prosjeku proizvede čak 600 litara metana dnevno.

Dušikov oksid (NO₂), drugim imenom plin za smijanje, ima čak jači učinak na klimu: 296 puta jači od ugljičnog dioksida u razdoblju od sto godina.¹¹

Dušikov oksid može nastati na različite načine kod reakcije dušika i kisika. Stočarska industrija proizvodi goleme količine dušika koji može postati dušikov oksid. U cijelosti, uzgoj stoke čini dvije trećine svih emisija dušikovog oksida prouzrokovanih ljudskim aktivnostima.¹² Dušik se ispušta gnojenjem stočnih usjeva. Također, on se otpušta i iz životinjskog urina te ostalih izlučevina, kao i iz uskladištenog gnojiva. FAO procjenjuje kako će se ovakve emisije još povećavati u budućnosti.

Oni koji nisu upoznati s ovim problemom mogu se pitati kako domaće životinje mogu ispuštati tolike količine dušikovog oksida. Stefan Wirsenius, doktor ekoloških znanosti pri Instituciji za energiju i okoliš

Chalmers sveučilišta tehnologije u Göteborgu, odgovara na ovo i ostala pitanja: "Dušik koji sačinjava štetni dušikov oksid prirodno se može naći u biomasi, primarno u formi proteina. Međutim, kad preživači pojedu ove proteine, vrlo velika količina dušika izlučuje se putem njihovih izlučevina, posebice urina. Oblik u kojemu dušikov oksid izlazi iz životinje je reaktivniji i dio se pretvara u dušikov oksid." **Zašto su preživači uzgajani kao farmske životinje štetniji za okoliš od životinja koje se rađaju i žive u divljini?**

"Prije svega, u divljini nema toliko preživača koliko ih mi držimo za proizvodnju mesa i mlijeka. Nadalje, divlje životinje žive u manjim skupinama, ispuštaju izmet na većim teritorijima, te se takav izmet brže suši. Kod životinja uzgajanih za ljudsku prehranu je drukčije: gnojivo bogato dušikom često se čuva u skućenim područjima što dovodi do bržeg stvaranja štetnih plinova.

Također, biljna hrana koja se daje farmskim životinjama, u većini slučajeva sadrži više proteina nego što životinja može apsorbirati, djelomice zato što neke aminokiseline nisu optimalne za životinjsku apsorpciju. Kao rezultat toga, životinja izlučevinama i urinom ispušta višak dušika te nastaje dušikov oksid."

Ako uzmemo u obzir ugljični spoj amonijak (NH₃), globalne emisije koju uzrokuju ljudske aktivnosti procijenjene su na 47 milijuna tona. 94% navedene količine nastaje zbog poljoprivrednog sektora, i 68% emisija od ovoga sektora nastaje zbog uzgoja stoke. Do emisija amonijaka dolazi kod isparavanja tvari iz životinjskoga urina i vlage iz njihovog izmeta. Zagađenje amonijakom spada više u lokalne nego regionalne probleme što nije slučaj i s emisijama metanom, dušikovim oksidom i ugljičnim dioksidom koje imaju globalni učinak.¹³ U svakom slučaju, ovakve emisije uzrokuju ogromne probleme,

uključujući i stvaranje kiselih kiša.

FAO je ustanovio kako je mesna industrija odgovorna za približno 18% štetnih emisija nastalih zbog ljudskih aktivnosti, što je više od emisije plinova koju uzrokuje sav kopneni promet.¹⁴

Uzgojene svinje i perad proizvode manje štetnih plinova od preživača. Međutim, ove životinje dovode do stvaranja nekih drugih ekoloških problema. Kod uzgoja svinja ili kokoši morate kupiti velike količine visokoproteinske hrane, jer navedene vrste ne mogu živjeti od trave.¹⁵ Potonje nas dovodi do novog problema, a to su posljedice proizvodnje proteinske hrane.

Zemljišta postaju polja hrane za uzgoj stoke

Kako bi se proizvela hrana za uzgoj stoke bogata proteinima potrebno je uzgojiti žitarice s visokim udjelom proteina, što zahtijeva mnogo prostora. Danas stočarstvo prisvaja 30% kopnene površine Zemlje, dok se 78% cjelokupnog plodnog zemljišta (uključujući različite vrste pašnjaka) koristi za uzgoj farmskih životinja. Za uzgoj životinja koristi se i 33% prirodno plodnog zemljišta.¹⁶

S povećanom proizvodnjom visokovrijednih proteina, povećava se i potreba za zemljom. Ta se potreba najviše očituje u južnoj hemisferi. U Brazilu, između 1965. i 1997. godine, sadnja visokoproteinskog sojinog zrna porasla je čak pedeset puta.¹⁷ Danas Brazil proizvodi 26% od ukupne količine soje proizvedene u svijetu.¹⁸ Velika većina brazilske soje izvozi se u Europu kao hrana za uzgoj životinja.

Polja soje koja se koristi za proizvodnju mesa prisvajaju vrlo velika područja Brazila. Stvara se negativan učinak na prirodu u vidu uništenja prašuma, savana i ostalih biološki raznolikih područja, te u vidu širenja raznih kemikalija.

Unatoč činjenici koja govori da prašume sačinjavaju samo 6% kopnene površine Zemlje, one imaju golemu važnost za životinjski i biljni svijet. Sposobnost prašume da apsorbira ugljični dioksid jest, kao što je to već naznačeno, vrlo važan čimbenik u smanjenju efekta staklenika. Prema tome, iako neizravno, čak i uzgoj ogromnih količina žitarica za uzgoj stoke utječe na klimatske promjene.

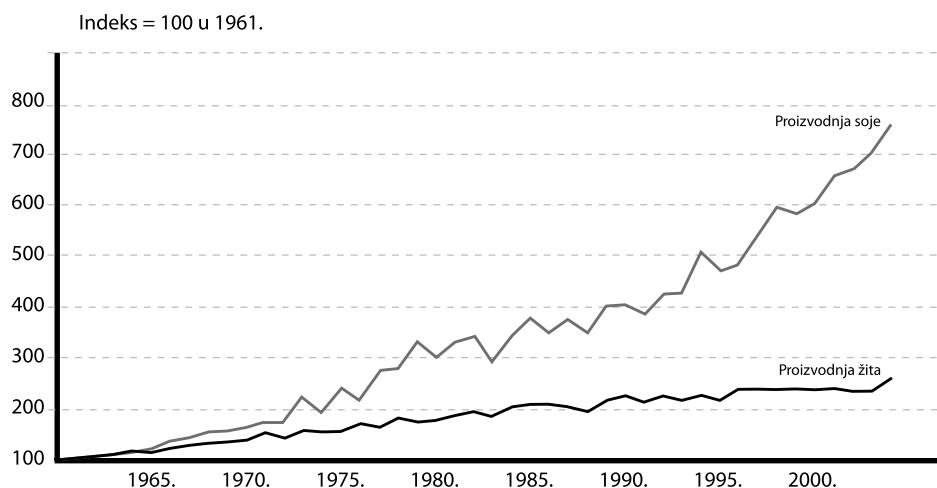
Zbog razdoblja intenzivnih kiša, zasađena polja obično povećavaju rizik od erozije tla. Iscrpljeno farmsko tlo više ne ispunjava svoju svrhu, pa je potrebno tražiti nova područja za sađenje.

Preživači jedu veću količinu krmne hrane od svinja ili peradi, primjerice, žetvene silaže ili sijena. Također, sve je veći običaj hranjenje uzgojnih životinja još većom količinom visokovrijedne proteinske hrane kao što je to soja. Prije nego što se soja počela koristiti u većim količinama, europska mesna industrija uzgojene je životinje hranila mesom i kostima, što se kasnije pokazalo kao uzročnik kravljeg ludila. Prema tome, tek kasnije su mesni i koštani obroci zamijenjeni velikom količinom soje.

Čak je švedska mesna industrija glavni konzument soje.¹⁹ 2006. godine, masa od 292.000 tona soje koristila se kao sirovina za životinje samo u Švedskoj. Također, soja nije jedina žitarica koja se uvozi u ovakve svrhe, budući da se većina krmne hrane dobiva uvozom, na ovaj se način dolazi i do palminih koštica, uljane repice i kukuruznog glutena. Količina navedene hrane godišnje varira do nekoliko tisuća tona.²⁰

Već neko vrijeme u Švedskoj se stočarski lobi pokušava izboriti za lokalno uzgojenu hranu za stoku umjesto uvezene soje.²¹ Ako bi se poduzele takve mjere i u drugim zemljama, one bi vjerojatno rasteretile međunarodni transport te vjerojatno smanjile pritisak na prirodni ekosustav Brazila. Međutim, ekološki znanstvenik Stefan Wirsenius

Cjelokupno svjetsko područje za uzgoj usjeva i cjelokupna proizvodnja zrna žita i zrna soje, 1961. - 2003.²²

na ovakvo rješenje problema gleda vrlo kritički, te naglašava: “Sve ove mjere nisu dostatne za smanjenje emisija štetnih plinova koji nastaju zbog uzgoja stoke”.

Žderači energije

Prema izvještaju *Vegan-vegetarian-omnivore? (Vegan-vegetarianac-svejed?)*, kojeg je objavilo Švedsko sveučilište poljoprivrednih znanosti (Lantbruksuniversitet), energija konzumirana za proizvodnju kilograma najuobičajenije vrste mesa za našu zemljopisnu širinu – svinjsko i goveđe meso – doseže 8.3 i 12.8 kilovatnih sati (kWh). Proizvodnja kilograma mahunarki (poput graha), koje sadrže onoliko proteina koliko inače ljudi neizravno dobivaju od životinjskoga mesa, zahtijeva potrošnju energije do 0.86 kWh, dok krumpiri troše energiju od samo 0.44 kWh.²³ To znači da je potrebno deset do dvadeset puta više energije za proizvodnju mesa nego za proizvodnju biljne hrane. Ovo se događa prije svega zato što je uzgojenim životinjama potrebno konzumirati velike količine energije – dok su na ispaši ili dok ih se hrani kultiviranim žitaricama – prije nego ih se zakolje zbog njihovog mesa. Klanje, transport, prerada i kuhanje mesa također dovode do golemog trošenja energije.

Izvještaj Švedske agencije za zaštitu okoliša (Naturvårdsverket) pod nazivom *Beef and Car? Households' Environmental Choices* pokazuje kako je najviša potrošnja energije švedskih kućanstava (prosječna obitelj s djecom) na hranu približno 40.000 kWh godišnje. To znači da proizvodnja hrane, uključujući i transport iste, obuhvaća petinu švedske cjelokupne uporabe energije.²⁴ Odabir hrane i njezinog načina proizvodnje je vrlo važan čimbenik u smanjenju potrošnje energije.

Žderači vode

U mnogim dijelovima planeta vode ima u vrlo malim količinama. Širenjem zapadnog uzorka proizvodnje mesa dolazi i do njegovog oponašanja u siromašnim dijelovima svijeta što predstavlja dodatni pritisak na vodene resurse. Proizvodnja kilograma goveđeg mesa zahtijeva oko 15.000 litara vode; za kilogram piletkine potrebno je utrošiti 3500 – 6000 litara. Za usporedbu, potrebno je samo 450 litara vode kako bi se uzgojio kilogram kukuruza.

Proizvođači gladi

Siromašni ljudi u mnogim dijelovima svijeta danas si ne mogu priuštiti kupovati hranu dostupnu na tržištu. Pitanje zalihe hrane je, prema tome, pitanje pravičnosti. Kakva će situacija biti za 50 godina?

Prijeti li proizvodnja životinjskih proizvoda ljudskim šansama izbjegavanja gladi?

“Postoji rizik značajnog nadmetanja za hranu u budućnosti, koji će rezultirati problemima preživljavanja”, tvrdi sociolog Sverker Jagers pri Sveučilištu Göteborg. “Vrlo je vjerojatno da će se stanovništvo Zemlje povećati za tri milijarde u sljedećih 50 godina. Pored toga, mnogim će ljudima biti bolje u ekonomskom pogledu. Viši životni standardi doveli su do povećane potrebe za mesom i mliječnim proizvodima, gotovo neovisno o kojoj se državi ili kulturi radi.”

Što bi moglo uzrokovati ozbiljniju krizu zaliha hrane?

“Za proizvodnju mesa, posebno goveđeg, potrebne su velike količine plodne zemlje. U slučaju da je bogatiji dio svijeta spremniji platiti višu cijenu za meso, postoji rizik kako će se ograničena plodna područja koristiti za ono što donosi najviše zarade: na tim će se zemljištima saditi usjevi za životinjsku, a ne izravno za ljudsku prehranu.”

Potreba za energijom stvara nadmetanje za prostor

Ako uzmemo u obzir buduće potrebe za plodnom zemljom, nastaje još jedan važan čimbenik: potreba za biomasom za proizvodnju energije.

Možemo samo nagađati koliki će biti dometi proizvodnje biološke energije u budućnosti. Ovisno o tome kako računate, dobit ćete različite brojeve. Možete početi izračunavati zemlju koja je “preostala” poslije prenamjenjivanja zemljišta za pašnjake i usjeve i reći da je samo ta zemlja dostupna za proizvodnju biomase potrebne za energiju, ili možete pokušati procijeniti koliko će velika biti buduća potražnja za biološkom energijom i koliko će zemlje trebati kako bi se zadovoljile te potrebe.

“Ako svijet postavi ambiciozne stabilizacijske ciljeve u metodama koje se bave klimatskim promjenama, i ako tehnologija za biološku energiju postane kompetitivna, sudim kako ćemo biti svjedoci vrlo velikoj potražnji za biomasom kao izvorom energije”, tvrdi Göran Berndes, doktor teorije fizičkih resursa pri Chalmers sveučilištu tehnologije. “Ovdje se može raditi o nekoliko stotina milijuna hektara.”

Ako stočarska industrija nastavi izrabljivati plodna zemljišta istom brzinom kojom raste i potreba za biološkom energijom, dolazi do rizika dostupnosti plodne zemlje. Gubitnici u ovome slučaju bit će priroda i siromašni ljudi.

Sažeto rečeno, stočarska se industrija pokazuje kao skriveni krivac za ekološke probleme, krivac koji ima tendenciju iscrpljivanja prirodnih resursa.

“Ljudi moraju razumjeti kako ono što jedemo ima veliki utjecaj na okoliš”, kaže Annika Carlsson-

Kanyama, suradnička profesorica za predmet Industrijska ekologija pri Kraljevskom institutu tehnologije (KTH) u Stockholmu. “U prometu, osobna vozila ispuštaju štetne plinove i svi shvaćaju o čemu je riječ, ali kad jedemo, ne vidimo ekološke posljedice na jednako jasan način.”

ZABLUDE EUROPSKE POLITIKE

EU podupire stočarsku industriju

Postoji mnogo razloga za usredotočavanje na stočarsku industriju kao na globalni problem okoliša i resursa. Međutim, što EU radi po tom pitanju? Stvarnost koja ukazuje na političke inicijative na ovoj razini je razočaravajuća.

U prilog tome govori činjenica kako svake godine EU subvencionira proizvodnju životinjskih proizvoda u poljoprivrednom sektoru, a brojke nadilaze nekoliko milijardi eura. Unutar Europske zajedničke poljoprivredne politike (CAP) postoji nekoliko različitih oblika potpore stočarskom sektoru. Ogromni dio te potpore ide za usjeve, uključujući i usjeve za prehranu stoke, ali veliki dio daje se izravno i za životinjske proizvode. U općenitom pogledu postoje dva glavna tipa potpore u europskom poljoprivrednom proračunu koji proizvođačima životinjskih proizvoda donosi povlastice. Jedan tip potpore naziva se *izravna potpora* i služi kao plaća uzgajivačima određene vrste životinje ili proizvođačima životinjskih proizvoda. Shodno tome, postoji i vrsta potpore koja se naziva *intervencije* koja uključuje EU i njezina nastojanja da osigura *potražnju* za stočarskim proizvodima na različite načine.

Intervencije podrazumijevaju da EU pruža financijsku pomoć za izvoz određenog proizvoda državama izvan Europe. Također, EU kupuje i uskladištava višak dotičnog proizvoda po zajamčenoj cijeni (koja se još zove i intervencijska cijena), kako bi se proizvođačima osigurali prihodi za njihov proizvod. Nadalje, EU pruža potporu reklamiranju različitih proizvoda životinjskoga podrijetla kako bi se prodaja tih proizvoda povećala. Posljednjih se godina pokušavalo reformirati europsku poljoprivrednu politiku, ali to je nije spriječilo da ona i dalje isplaćuje ogromne subvencije.

Europska financijska pomoć izvozu proizvoda životinjskoga podrijetla ističe se kao dio značajnog trgovinskog rasta. Subvencionirajući izvoze u zemlje Trećega svijeta, EU stvara negativan učinak na lokalne farme tih zemalja. Subvencionirana cijena hrane europskih zemalja je niža nego što bi trebala biti, što smanjuje potražnju za lokalno proizvedenim poljoprivrednim proizvodima u zemljama u razvoju i tjera cijene lokalnog tržišta prema dolje.

Danas je Brazil jedan od glavnih uvoznika mliječnih proizvoda. Posljednjih je godina EU omogućila veliki dio izvoza mlijeka u Brazil. Istodobno, kao što je gore prikazano, Brazil izvozi goleme količine soje za životinjsku hranu u europske, ali i ostale države.

Europska prekomjerna proizvodnja životinjskih proizvoda oslanja se na usjeve Trećega svijeta, gdje se također baca i višak tih istih proizvoda.²⁵

Zbroj europskih intervencija i direktne potpore stočarskoj industriji u 2007. godini iznosi 3.500.704.000 eura.

Osim ovih članaka i stavki EU proračuna, koji se specifično odnose na proizvode životinjskoga podrijetla, postoji i članak proračuna koji se zove *Promidžbene mjere*, i on označava pružanje potpore reklamiranju različitih tipova poljoprivrednih proizvoda. Koliko je veliki dio prikazane brojke određen za životinjske proizvode nije specificirano, već je određeno aplikacijama zaprimljenim od strane tržišnih sudionika u različitim zemljama članicama EU.

Međutim, kako ćemo vidjeti, stočarska industrija ima povlastice čak i iz ovih stavki.

U dodatku navedenome, stočari mogu kupiti hranu za uzgoj stoke po jeftinijim cijenama zahvaljujući europskim subvencijama za proizvodnju usjeva. Trebalo bi mnogo vremena kako bi se opisale samo neke povlastice koje su dostupne stočarskoj industriji. Međutim, subvencije su neizravno čak i veće od onih razmjera koji su ovdje opisani.

“Europski bi političari trebali razmotriti subvencije za stočarski sektor u svjetlu političke ambicije za smanjenje štetnih plinova koji uzrokuju efekt staklenika”, kaže Annika Carlsson-Kanyama. “Smatram kako je pitanje, koje govori o učinku europske potpore stočarima na štetne emisije, vrlo zanimljivo.”

Kako onda EU motivira ovakvu politiku? Opetovano smo pokušavali kontaktirati europsku poljoprivrednu povjerenicu, Mariann Fischer Boel, kako bismo je zamolili da nam pojasni razmatranja o ovako velikim subvencijama za stočarsku industriju. Ona nas je informirala kako nema vremena za davanje intervjua. Tada smo se obratili njezinom glasnogovorniku, Michaelu Mannu.

Michael Mann intervju počinje objašnjenjem kako je Europska zajednička poljoprivredna politika (CAP) nastala u doba poslije Drugog svjetskog rata, dok je “Europa ležala u ruševinama”. On tvrdi kako tako velika potpora dolazi iz potrebe da se izbjegnu moguće nestašice hrane u budućnosti Europe. “CAP se od svojih početaka sasvim promijenio, napose od 2003. godine kad su na snagu stupile velike reforme koje još uvijek traju.”

EU subvencije stočarskoj industriji (iz EU proračuna, 2007.)

Intervencije

Naslov		Raspodjela 2007.
Poglavlje		(u eurima)
Članak		
Stavka	Naslov = tip subvencije	
05 02 12	<i>Mlijeko i mliječni proizvodi</i>	
05 02 12 01	Naknade za mlijeko i mliječne proizvode	362.000.000
05 02 12 03	Pomoć za preraspodjelu obranog mlijeka	32.000.000
05 02 12 04	Intervencijsko uskladištenje maslaca i vrhnja	19.000.000
05 02 12 05	Ostale mjere vezane za masnoće iz maslaca	84.000.000
05 02 12 06	Intervencijsko uskladištenje sira	24.000.000
05 02 12 08	Mlijeko za školske ustanove	65.000.000
05 02 12 99	Ostale mjere (mlijeko i mliječni proizvodi)	1.000.000
	Međuzbroj gore navedenih stavki (članak 05 02 12)	587.000.000
05 02 13	<i>Goveđe i teleće meso</i>	
05 02 13 01	Naknade za goveđe meso	46.000.000
05 02 13 03	Iznimne mjere potpore	59.000.000
05 02 13 04	Naknade za živu stoku	12.000.000
	Međuzbroj gore navedenih stavki (članak 05 02 13)	117.000.000
05 02 15	<i>Svinjsko meso, jaja i perad, pčelarstvo i ostali proizvodi životinjskoga podrijetla</i>	
05 02 15 01	Naknade za svinjsko meso	22.000.000
05 02 15 04	Naknade za jaja	7.000.000
05 02 15 05	Naknade za perad	84.671.000
	Međuzbroj gore navedenih stavki (članak 05 02 15)	113.671.000
	Zbroj svih gore navedenih stavki	817.671.000

Izravna potpora

Naslov		Raspodjela 2007.
Poglavlje		(u eurima)
Članak		
Stavka	Naslov = tip subvencije	
05 03 02 06	Premija za krave dojlje	1.178.000.000
05 03 02 07	Dodatna premija za krave dojlje	56.000.000
05 03 02 08	Posebna premija za goveđe meso	98.000.000
05 03 02 09	Premija za klanje goveda - mladunci	128.000.000
05 03 02 10	Premija za klanje goveda - odrasli	232.000.000
05 03 02 11	Program za povećanje proizvodnje goveda	6.000.000
05 03 02 12	Dodatna plaćanja proizvođačima goveđega mesa	1.000.000
05 03 02 13	Premija za ovce i koze	263.000.000
05 03 02 14	Dodatna premija za ovce i koze	80.000.000
05 03 02 15	Dodatna plaćanja u sektoru za ovce i koze	33.000
05 03 02 16	Premija za mliječne proizvode	442.000.000
05 03 02 17	Dodatna plaćanja proizvođačima mlijeka	199.000.000
	Zbroj svih gore navedenih stavki	2.683.033.000

Promidžba

Naslov		Raspodjela 2007.
Poglavlje		(u eurima)
Članak		
Stavka	Naslov = tip subvencije	
05 02 10	Promidžbene mjere	Obveza
05 02 10 01	Promidžbene mjere - plaćanja od strane država članica	38.000.000
05 02 10 02	Promidžbene mjere - izravna plaćanja od strane Europske zajednice	7.295.000
	Međuzbroj gore navedenih stavki (članak 05 02 10)	45.295.000

Kako se mogu štititi velike subvencije za meso i mlijeko, koje su u svakom slučaju dio poljoprivredne politike, kad se u obzir uzme ozbiljan utjecaj stočarske industrije na globalni okoliš?

“Zbog reforme koja je započela 2003. godine, ne može se baš govoriti o ‘subvencijama za meso i mlijeko’. Većina izravnih subvencija za stočare je ‘razgraničena’ od proizvodnje. To znači da stočari ne dobivaju subvenciju za proizvodnju određenog proizvoda, već su slobodni proizvesti što hoće, temeljeći se pritom na signalima koje im šalje tržište. Umjesto da su vezani na proizvod, izravne subvencije su vezane na niz standarda, uključujući i one za zaštitu okoliša. Ako se ti standardi ne poštuju, plaćanja se uskraćuju.”

Ipak, ne označavaju li proračunske stavke 2007. godine, poput 05030206, 05030207, 05030208, 05030209, 05030210, 05030211, 05030212, 05030213 i 05030216, upravo izravnu potporu koja se pridaje određenom tipu proizvodnje mesa ili mlijeka?

“Svakako da označavaju. Mi smo željeli potpuno razgraničavanje. Ali kad je došlo do stvaranja sporazuma u Vijeću,²⁶ neke su zemlje željele održati vezu s proizvodnjom za neke subvencije. Gospođa Fisher Boel službeno tvrdi kako želi dovesti do potpunog razgraničavanja što je prije moguće.

“Točno je kako i danas postoji sustav ‘intervencija’ kupovine za maslac i obrano mlijeko u prahu po zajamčenoj cijeni, ali taj se sustav malo koristi. Također, mi imamo i izvozne subvencije za mesne i mliječne proizvode, ali smo se obvezali takvu praksu iskorijeniti najkasnije do 2013. godine.”

Vrlo je jasno da Europska komisija i njezino osoblje imaju ograničeniji stav prema ovome tipu potpore od Vijeća (koje se sastoji od zastupnika vlada europskih zemalja). Proučavanjem uvodne dokumentacije za europski proračun 2007. godine, moguće je vidjeti kako je na nekim mjestima Komisija prvo predstavila prijedlog za manje iznose potpore, samo kako bi se razina te iste potpore podigla u krajnjoj verziji proračuna. Zemlje s ekonomski značajnim poljoprivrednim sektorom vode brigu o tome da se potpora ne mijenja u smjeru koji će, po njihovom mišljenju, imati negativan učinak na stočare.

Pozicija koju u ovoj raspravi zauzima Michael Mann razilazi se s inicijativom odbacivanja poljoprivrednih subvencija. Još jednom, on samo naglašava važnost takozvanog razgraničavanja potpore.

“Nadam se da ćemo i u budućnosti nastaviti imati zajedničku poljoprivrednu politiku. Izravne potpore stočarima sve će više biti vezane uz ispunjenje ‘javnih dobara’ i nadam se kako će sve preostale poveznice biti sasvim izbačene.”

“Naravno, mi trebamo mesne i mliječne proizvode budući da ih ljudi moraju jesti”, dodaje on.

“Neutemeljena izjava”, kaže Kåre Engström, dijetetičar s odjela za preventivnu medicinu pri Institutu Karolinska u Stockholmu. “Interpretacija stvarnosti koja favorizira konzumaciju proizvoda životinjskoga podrijetla zbog navodno pozitivnih zdravstvenih i fizioloških učinaka potpuno je pogrešna. Naime, situacija je obratna.”

ŠVEDSKA PODRŽAVA POVEĆANJE IZVOZNIH NAKNADA

Kao članica EU, Švedska je dugo imala stajalište kako se europska potpora poljoprivrednom sektoru mora smanjiti. Obje švedske vlade: bivša socijalno demokratska vlada i ova sadašnja, bile su izravni protivnici dijelovima koji se odnose na europske subvencije za stočare. Ovo je osobito vidljivo po pitanju izvoznih naknada, odnosno ekonomske potpore za izvoz – ili odbacivanje – dijelova ekonomskog viška u zemlje izvan EU. Kakvu je onda poziciju Švedska zauzela u institucijama koje reguliraju veličinu ovih potpora?

Uobičajene odluke o izvoznim naknadama, intervencijskom uskladištenju i ostalim intervencijskim mjerama u EU donose takozvani administrativni odbori. Europska komisija predsjedava administrativnim odborom i svaka članica Europske unije ima predstavnike koji sudjeluju u odlučivanju na dogovorenim sastancima. Švedsku predstavljaju službenici Švedskog odbora za poljoprivredu i Ministarstvo poljoprivrede. U području proizvoda životinjskoga podrijetla postoji administrativni odbor za mlijeko i mliječne proizvode, zasebni odbor za jaja i perad, jedan za svinjsko i jedan za janjeće i kozje meso.

U švedskim nalogima za glasovanje na sastancima administrativnih odbora postoje formulacije koje tvrde kako bi se izvozne naknade trebale ograničeno koristiti i kako bi predstavnici trebali “raditi na eliminaciji izvoznih naknada u dugoročnom pogledu”. Istodobno, postoje i formulacije koje pak, u kratkoročnom pogledu, predstavnicima predlažu “davanje potpore određenim povišenjima u izvoznim naknadama ako je to opravdano od strane tržišne situacije”.²⁷ Ako proučavate izvještaje s tih sastanaka, primijetit ćete da je Švedska često glasovala u korist tih istih naknada, iako se tvrdilo obratno. Primjerice, bio je slučaj prigodom održavanja sastanka administrativnog odbora za jaja i perad 01. siječnja i 02. veljače 2006. godine. S druge strane, susjedna je Danska glasovala protiv povišenja naknade u oba slučaja. Sveukupno je potpora povećana za 25% početkom 2006. što je rezultiralo izvozom tona peradi iz europskih država u Rusiju i zemlje Bliskog istoka.²⁸

Magnus Dårth je područni tajnik Švedskog odsjeka za poljoprivredu i pod njegovu odgovornost spada švedsko predstavništvo u administrativnom odboru za jaja, perad i svinjsko meso.

Zašto se katkad događa da Švedska glasuje u korist povišenja izvoznih subvencija za životinjske

proizvode kad se za Švedsku smatra da promovira ograničavajuću politiku o ovome slučaju?

“U slučaju da ne dođe do povišenja izvoznih naknada, moglo bi doći do stvaranja drukčijih interventnih mjera”, kaže Magnus Dårth. “Primjerice, to može značiti da bi se na taj način aktiviralo intervencijsko skladištenje dotičnog proizvoda; drugim riječima, EU bi bila prisiljena kupovati višak proizvoda po intervencijskim cijenama. U nekim bi slučajevima to moglo biti skuplje rješenje od povišenja izvoznih subvencija.”

Ne stvarate li rizik siromašnim zemljama tako da višak proizvoda bacate na njihove teritorije?

“To bi, naravno, trebalo izbjeći. U odborima gdje sam član, ovo pitanje uzimam u razmatranje.”

Naputci o tome kako bi Šveđani trebali glasovati u administrativnim odborima čak uključuju razumne odrednice koje govore kako bi Švedska, čak i ako većina smatra drukčije, trebala podržati ograničenja Europske komisije u slučaju da ostale članice EU zahtijevaju povišenje subvencija “kako Komisija ne bi bila prisiljena odobriti ovakve zahtjeve”. Također možete pronaći sljedeće formulacije: “ako Komisija predloži povišenja u izvoznim naknadama, Švedska bi trebala Komisiju tražiti da motivira navedeno povišenje. Ako Komisija ne može dati zadovoljavajuće objašnjenje, Švedska ipak ne bi trebala glasovati protiv spornog prijedloga, već ostati suzdržana”.²⁹ Tražili smo od Magnusa Dårtha da objasni logiku u pozadini ovih strategija.

“Ako zamislimo scenarij u kojemu Komisija predlaže 10% povećanje subvencija dok se ostale zemlje snažno zalažu za 40%, bilo bi bolje dati potporu onih 10% kako Komisija ne bi morala biti prinuđena predložiti povišenje u većoj mjeri.”

Znači li to da onda uopće ne podupirete povišenja subvencija?

“Da, ali to je povezano s pravilima glasovanja. Kao što kaže postojeće pravilo, Komisija uvijek traži potporu za svoju poziciju. Ako je previše zemalja glasovalo za veće povišenje subvencije, tada nastaje rizik da se Komisija nađe sama na suprotnoj strani, te je u strateškom smislu bolje prihvatiti njezinu poziciju.”

Magnus Dårth naglašava kako je Švedska bila uspješna u svojoj politici ograničenja. On spominje izvozne naknade za proizvode od goveđega mesa “gdje je Švedska uspješno branila stav koji govori kako bi Komisija trebala predložiti oduzimanje izvozne naknade za goveđe meso” zato što EU ima

nestašicu te vrste mesa. “Stajališta ostalih članova zapravo nisu bila argumentirano utemeljena, i Komisija je u nekoliko prilika uspjela smanjiti izvozu naknadu za goveđe meso.”

Kako se to slaže s pozicijom ograničenja po pitanju izvoznih subvencija, gospodine Därth?

“Naš je zadatak štititi švedske interese; to je cilj našeg sudjelovanja na spomenutim sastancima. Ovo znači kako moramo postići ciljeve ograničenog implementiranja izvoznih naknada i istodobno prikladno postupati sa švedskim tvrtkama. Često postoji mnogo interesa koje treba uzeti u obzir. Primjerice, mi smo se opredijelili za razgraničenje specijalne premije za goveđe meso u raspravama o poljoprivrednoj reformi 2003., ali shodno tome, kako bi postojala ravnoteža, razgraničenje nije moglo biti potpuno.”

Jesu li onda ekološke posljedice proizvodnje životinjskih proizvoda uopće uzete u obzir prigodom planiranja švedske strategije za europske administrativne odbore?

“Ne”, kaže Maria Rosander, područna tajnica pri odsjeku za poljoprivredu. “Sve o čemu smo raspravljali, osim čisto tržišnih pitanja, jest dobrobit životinja. To je ono što je u pozadini našeg negativnog stava u vezi s izvozom živih životinja. Sve ostalo je na višoj, čisto političkoj, razini.”

Ne bi li se ipak trebalo raspravljati o učincima na okoliš s obzirom na klimatske promjene i ostale ekološke opasnosti?

“Moram reći kako zapravo i nismo mnogo razmišljali o tome. To je prilično nova rasprava”, kaže Maria Rosander.

“Vrlo je neobično to da se ekološki aspekti ne razmatraju kod aktivnosti administrativnih odbora”, tvrdi Fredrik Hedenus, doktorant za energiju i okoliš pri Chalmers sveučilištu tehnologije. Gdje se govori o prometu, uzmimo za primjer, ekološki aspekti se gotovo uvijek razmatraju. Ali zbog nekog razloga, to nije slučaj i s konzumacijom mesa. Ako ćemo se baviti problemima klime, moramo početi promatrati mesnu industriju kao problematično, a ne samo kao još jedan dio poslovanja.”

KAMPANJA ZA MLIJEKO **PLAĆENA NOVCEM** **POREZNIH OBVEZNIKA**

Kad se radi o europskoj potpori mjerama za pospešivanje prodaje različitih vrsta poljoprivrednih proizvoda, novac se vrlo često isplaćuje stočarskoj industriji. Tijekom 90-ih godina prošloga stoljeća kravlje je ludilo uzrokovalo značajno preplavlivanje potpora reklamiranju proizvoda od goveđega mesa. "Ako želimo prodati naše kvalitetno teleće ili goveđe meso, moramo ponovno uvjeriti kupce u sigurnost tih proizvoda", komentar je tadašnjeg europskog poljoprivrednog povjerenika, Franza Fischlera.³⁰ Potpora je otišla u reklamne kampanje putem radijskih, televizijskih i novinskih medija, te sudjelovanja na trgovinskim sajmovima.

Jedna od švedskih organizacija koje su nedavno primile europsku potporu za promidžbene mjere jest Švedsko mliječno udruženje (Svensk Mjöljk). Navedeni su dobili 333.000 eura za razdoblje od 2006. do 2009. godine kako bi napravili kampanju "više mlijeka za žene u odabranim skupinama".

"Mi znamo kako su žene te koje mlijeko piju u manjim količinama ili ga uopće ne piju", kaže Kerstin Wikmar, voditeljica projekta za Svensk Mjöljk. "To je nešto što želimo promijeniti putem ove kampanje."

Kerstin Wikmar kaže kako je kampanja usmjerena na žene između 10-14 godina i 25-40 godina, kao i za žene iznad 55 godina. Za starije skupine održavaju se seminari, ali za djecu dobne skupine 10-14 godina imaju jači program.

"Tiskamo učeničke kalendare u koje učenici mogu zapisivati svoje bilješke o zadaći i drugim aktivnostima, i gdje kalendar izgledom poručuje kako je dobro piti mlijeko bogato kalcijem. U kombinaciji s time, također organiziramo seminare za školske medicinske sestre i snabdijevamo ih materijalima za podučavanje. Također, njih odabiremo za dijeljenje učeničkih kalendara, inače bi učenici mislili kako je dosadno učiti o ovakvim informacijama."

Dijetetičar Kåre Engström sasvim odbacuje ideju o postojanju posebne potrebe da žene piju više mlijeka. "Zapravo se radi o proizvođačima koji žele ostvariti što veću moguću zaradu iz svoje proizvodnje hrane. Švedska ima jedan od najvećih unosa kalcija u cijelome svijetu i, u osnovi, rijedak je manjak istog, koji se pojavljuje tek kod nekolicine pojedinaca. Ako želite pomoći tim pojedincima bilo bi puno bolje preporučiti im uzimanje sezama bogatog kalcijem. Na taj biste način mogli potaknuti i neke druge zdravstvene koristi."

MOGUĆNOST DRUKČIJE POLITIKE

Nedavno objavljeni izvještaj Švedskog instituta za hranu i biotehnologiju (SIK) govori o istraživanju mogućnosti proizvodnje hrane od lokalno uzgojenih usjeva. Također, istraživači uspoređuju utjecaj na okoliš takvih vegetarijanskih obroka s utjecajem koji nastaje zbog uzgoja raznih mesnih proizvoda.

Prema tom izvještaju, vegetarijanska prehrana bazirana na lokalno uzgojenim krumpirima, povrću i vege-burgerima je uvjerljivo najekološkija vrsta prehrane, unatoč činjenici da je studija istraživala i učinke proizvodnje bjelančevina iz žitarica i mahunarki u jednoj maloj prekooceanskoj tvornici. "Učinkovitije je jesti ono što uzgajamo izravno umjesto da ta ista namirnica prvo prođe kroz životinju", kaže Anna Flysjö, jedna od autorica ovoga izvještaja.

Vegetarijanski obrok je prednost za okoliš jer stvara manje štetnih plinova (povezanih s efektom staklenika), manje kiseline, manje eutrofikacije, za njegovu proizvodnju se koristi manje kemikalija. Još jedan pozitivan učinak korištenja lokalno uzgojenog proteinskog izvora jest da se brinemo o vlastitome ekološkome utjecaju, umjesto da sve usjeve sadimo u Južnoj Americi.

Autori ovoga izvještaja zaključuju kako bi veliko prebacivanje s mesne na vegetarijansku hranu značilo velike pogodnosti na okoliš, čak i u usporedbi s mesom koje dolazi od životinja hranjenih lokalno uzgojenim namirnicama.

Ali kako to postići?

Trenutna europska poljoprivredna politika jest, kao što ističe poljoprivredni glasnogovornik Michael Mann, rezultat prehrambene krize nakon Drugog svjetskog rata. Međutim, ta situacija više ne traje. Današnje su krize sasvim drukčije. Umjesto da zajamči razvoj regionalne poljoprivrede, europska je politika okarakterizirana poplavom transporta životinjske hrane i životinjskih proizvoda koji se događaju diljem svijeta.

Kako bismo djelovali protiv negativnoga utjecaja kojeg stočarska industrija ima na planet i protiv politike koja je taj problem pogurala do još većih razmjera, krajnje je vrijeme da krenemo u smjeru neke druge politike.

Umjesto subvencioniranja proizvodnje i potražnje proizvoda životinjskoga podrijetla, moramo profitabilnijom učiniti konzumaciju vegetarijanskih proizvoda: drugim riječima, više biljaka namijeniti za ljudsku prehranu te uzgajati manje životinja.

"Vjerujem kako bi bilo učinkovito uspostaviti porez na hranu kojom stočari hrane uzgojene životinje", kaže Annika Carlsson-Kanyama. "Cijene usjeva održavaju se na visokoj razini zato jer ovise o

uzgajivačima stoke, a njihovi će zahtjevi vjerojatno još više porasti. Ako bi hrana za uzgoj stoke bila skuplja, i proizvodnja mesa bi poskupjela, što bi izravno pojeftinilo vegetarijanske namirnice za ljudsku uporabu. Bogati ljudi koji konzumiraju mnogo mesa bili bi, doduše, uskraćeni u svojim potrebama za mesom, ali bi takav režim prehrane donio mnoge povlastice za one siromašnije."

Ipak, ova je ideja već bila predstavljena. U članku *Environmental sustainability in agriculture: diet matters* bivši je savjetnik za okoliš Svjetske banke, Robert Goodland, predložio troškovni sustav koji bi proizvode životinjskoga podrijetla učinio skupljima. Takav prijedlog Goodland naziva "porez za učinkovito mijenjanje prehrane". Razmatralo se kako bise hrana za prehranu stoke oporezivala po različitim stupnjevima ovisno o tome koliko učinkovito životinja ovu hranu pretvara u meso.³² Međutim, svi usjevi korišteni za proizvodnju životinjskih proizvoda morali bi biti oporezovani. Usjevi namijenjeni ljudskoj prehrani ne bi bili oporezivani što bi nosilo velike povlastice za siromašnije skupine i one koji preferiraju vegetarijanski način prehrane. Goodland se također slaže kako bi se mogle uvesti subvencije na neke usjeve koje konzumiraju siromašni ljudi zemalja Trećega svijeta. Također, on sažima taj prijedlog na sljedeći način: "Visoki porezi na neučinkovitu hranu i nikakvi porezi na onu učinkovitu... smanjili bi globalnu prehrambenu krizu i promovirali održivost"³³

Bit svega jest da proizvodnja mesa mora snositi vlastite ekološke troškove i one troškove koji se odnose na resurse. Ovaj tip poreza mogao bi se koristiti na isti način kao i promjene na ekološki prihvatljivije poreze koji su nedavno postali popularni među političkim svijetom. Novac bi se mogao preusmjeriti na zdravstvenu skrb, ekološke djelatnosti, javni zdravstveni informacijski sustav i aktivnosti za unutrašnji razvoj, područja koja danas stagniraju na različite načine zbog učinaka proizvodnje mesa.

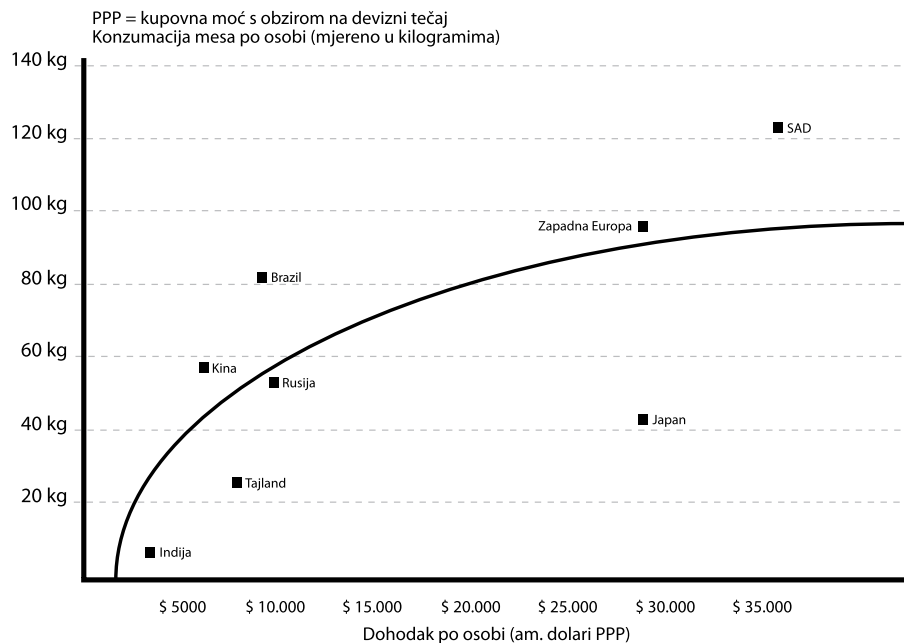
Neki oporezivanje prerađenog mesa vide lakše nego oporezivanje hrane za prehranu stoke. Koje je rješenje pogodnije s gledišta porezne prakse otvoreno je pitanje. Ono što je važno jest da je potrebna politička akcija. Proizvodi životinjskoga podrijetla moraju koštati više, a vegetarijanski proizvodi manje.

Činjenica da postoji neophodna potreba za smanjenjem globalnih emisija plinova koji uzrokuju efekt staklenika također pretpostavlja usredotočavanje na štetne učinke stočarske industrije. Trebat će vremena da smanjenje emisija

ugljičnog dioksida iz industrije i transporta rezultira smanjenjem negativnog učinka na klimu; ne zato jer su politika i društvo spori u djelovanju, već zato jer se ugljični dioksid sporo razgrađuje. Metan i dušikov oksid brže se razgrađuju i smanjivanje ovih spojeva dalo bi brže rezultate i veće pozitivne učinke na klimatske promjene.

Bogate zemlje, uključujući i zemlje EU, koje su uspješno “prebacile” svoje ekološke probleme na siromašne zemlje, i čija je funkcija postavljanje modela ili uzorka za veliki dio ostatka svijeta, imaju posebnu odgovornost za preuzimanje inicijative za promjenu.

Povezanost između konzumacije mesa i prihoda po glavi stanovnika, 2002., PPP³¹

BILJEŠKE

- 1 | FAO (2006.), *Livestock Long Shadow*, str. 80
- 2 | FAO (2006.), str. XX
- 3 | FAO (2006.), str. 15
- 4 | FAO (2006.), str. XX
- 5 | Margulis, Sergio (2004.), *Causes of Deforestation of the Brazilian Amazon*, Svjetska banka, Radni izvještaj broj 22
- 6 | FAO (2006.), str. 112
- 7 | Kyoto protokol je međunarodni sporazum iz 1997. godine koji poziva na smanjenje godišnje globalne emisije štetnih plinova od 5% počevši od razina 1990-ih godina, pa sve do razdoblja od 2008. do 2012. godine.
- 8 | Ovo je važan podatak pogotovo onda kad se učinak mjeri globalnim potencijalom zagrijavanja (GWP), što je mjera različitih jačina štetnih plinova koji uzrokuju efekt staklenika, gdje učinak ugljičnog dioksida preko sto godina dobiva vrijednost 1. Prema tome, GWP razmatra ne samo mogućnosti apsorpcije i radijacije nekoga plina, već i vrijeme trajanja njegovog učinka. FAO (2006.), str. 82
- 9 | FAO (2006.), str. 112
- 10 | FAO (2006.), str. 95
- 11 | FAO (2006.), str. 82
- 12 | FAO (2006.), str. 114
- 13 | FAO (2006.), str. 114
- 14 | FAO (2006.), str. 272
- 15 | Cerderberg, Christel (2002.), *Life Cycle Assesment (LCA) of Animal Production*, Izvještaj V, str. 16
- 16 | FAO (2006.), str. 74
- 17 | Blix, Lisa and Mattsson, Berit (1998.), *The Environmental Impact of Agricultural Land Use: Field Studies of Rape, Soy and Palm Oil*, str. 36
- 18 | FAO (2006.), str. 43
- 19 | Švedski poljoprivredni odbor za kontrolu proizvodnje žitarica 2006. Izvještaj 2007.:3, str. 45-46 (zbroj pržene soje, proteinskog koncentrata dobivenog iz sojinog zrna i sojine ljuskice)
- 20 | Švedski poljoprivredni odbor za kontrolu proizvodnje žitarica 2006. Izvještaj 2007.:3, str. 43-45
- 21 | Pogledajte, na primjer, dodatak tovnjoj hrani (2002.) u *Land Lantbruk*, br. 39
- 22 | FAO (2006.), str. 27
- 23 | Švedsko sveučilište poljoprivrednih znanosti (Lantbruksuniversitet) (1997.) *Vegan-vegetarian-omnivore? (Vegan-vegetarijanac-svejed?)*, str. 47
- 24 | Švedska agencija za zaštitu okoliša (Naturvårdsverket) (1997.), *Beef and Car? Households' Environmental Choices*, str. 12
- 25 | Ako želite više saznati o ovim nemoralnim zbivanjima pročitajte: Cordero, Angela (2000.), *Sustainable Agriculture in the Global Age*, Izvještaj Švedskog društva za očuvanje (Naturskyddsforeningen), str. 13-16
- 26 | Europsko vijeće ministara, pod službenim nazivom Vijeće Europske unije (naša napomena)
- 27 | Pogledajte, primjerice, naputke za glasovanje na sastanku administrativnog odbora za svinjsko meso, 17. svibnja 2006. godine
- 28 | Statistike su dobivene od Europske komisije / Švedskog odbora za poljoprivredu
- 29 | Naputci za glasovanje na sastanku administrativnog odbora za mlijeko, 27. srpnja 2006. godine
- 30 | Europska komisija, priopćenje za medije, 27. siječanj 2000. godine
- 31 | FAO (2006.), str. 9
- 32 | Goodland, Robert (1997.), "Ekološka održivost u poljoprivredi: pitanje prehrane", u *Ekološkoj ekonomici*, br 23, str. 189 - 200
- 33 | Goodland, Robert (1997.), str. 200

Jens Holm

Član je Europskog parlamenta i predstavlja Švedsku ljevičarsku stranku. On je član GUE/NGL parlamentarne skupine i član parlamentarnog Odbora za okoliš i Odbora za međunarodnu trgovinu. Autor radova poput *Food, Environment, Justice – The Effects of Meat Consumption on the Environment and the Global Food Supply* (švedski, 2000.; finski, 2001.; engleski, 2003.), Jens Holm je rođen i odrastao u Matforsu u okolici Sundsvalla u Švedskoj. Trenutno živi u Stockholmu.

Toivo Jokkala

Novinar je i pisac. Diplomirao je društvene znanosti pri Sveučilištu u Stockholmu. Od 2005. godine, glavni je urednik švedskog časopisa za prava životinja *Djurens Rätt*. Od 2003. do 2006. godine djeluje kao suradnički urednik *Fronesis*, nagrađenog švedskog časopisa koji se bavi socijalnim pitanjima. Autor knjige *Djurrätt och socialism* (Lindelöws 2003.; s Pelleom Strindlundom), Toivo je odrastao u Mjölbyju u Švedskoj. Trenutno živi u Stockholmu.

Gauche Unitaire Européenne/Gauche Verte Nordique
European United Left/Nordic Green Left

